

RYGJAVERN

NR. 3 / 2010 - 35.ÅRGANG

Utgitt av Naturvernforbundet i Rogaland

Ros i stedet for ris

I et oppslag i fjor høst fortalte Dalane Tidende at fylkesmannen har avdekket omfattende forsøpling og ulovlig avfallsdisponering hos Espeland AS i Bjerkreim, og at de har bedt kommune om å få grunneier til å rydde opp.

Videre kunne vi lese at ordfører i Bjerkreim overrakte næringslivsprisen 2010 til de to som bor på eiendommen og som driver Espeland AS. To av jurymedlemmene som har plukket ut vinneren er også representanter for driftsutvalget i kommunen.

I 2005 ble en Eigersunder varetekstfengslet pga fauna-kriminalitet. To år senere ble han funnet skyldig og straffet. Politiet fant under denne etterforskningen en forbindelse til en våpenhandler i Lund kommune. Denne innehaveren mottok optimistprisen i 2006 av Lund Næringsforening.

Innehaveren av våpenbutikken er etter dette dømt for ulovlig ombygging av skytevåpen, men har anket dommen.

Det er greit at venner og familie slår ring rundt personer som "er i hardt vær", for å vise medmenneskelighet i en vanskelig situasjon. Men det er ikke greit at lokalsamfunn hedrer personer som begår miljøkriminalitet.

Slik prisutdelinger som her er foretatt signaliserer i høyeste grad at forurensing og fauna-kriminalitet kan aksepteres - og det er et skittent triks som undergraver norsk lov.

Yvonne K. Hønsberg

Full pott for Karmøy



Karmøy oppnår gode resultater i et nært samarbeid mellom kommunen og naturinteresserte innbyggere. Her er det fuglekikkere som har gjort en stopp i lyngheia ved Ytre Holmavatn.

Full pott for Karmøy kommune i FN's naturmangfoldår 2010. Kommunen er kåret til Rogalands beste naturmangfoldkommune, og Karmøy-buen Arnt Kvinnesland stakk av med fylkeskommunens miljøvernpris.

Kvinnesland og hans medhjelpere har nok en vesent-

lig del av æren for at Karmøy kommune scorer suverent best på Naturvernforbundets kommuneundersøkelse. Seks kommuner fikk karakteren akseptabelt, mens 10 sto til stryk. 19 av Rogalands 26 kommuner svarte på Naturvernforbundets spørsmål om vern av truede arter og naturtyper.

- Veldig kjekt at arbeidet vårt blir satt pris på. Dette er resultatet av en bevisst og systematisk satsing på natur og miljø helt siden tidlig på 1990-tallet, fastslår Karmøy-ordfører Kjell Arvid Svendsen (Kr.F.)

Les mer p sider 7-9

Vårens vakreste såpeopera

Vipebestandene går tilbake over hele Europa og Jæren er intet unntak. Naturvernforbundet mener det er mulig å gjøre noe for å hjelpe vipene og inviterer til vipedugnad i april.

Se side 10 og 11



RYGJAVERN

NUMMER 3 - 2010
35. ÅRGANG

Redaksjonen ble avsluttet 23. januar 2011

Viderebruk av stoff er tillatt ved kildehenvisning

Redaksjon: Erik Thoring (ansv.),
Per Anda (design og montasje)

Utgi: Naturvernforbundet i Rogaland

Opplag: 1200

Trykk: Gunnarshaug AS, Stavanger

NATURVERNFORBUNDET I ROGALAND

Kontoret er vanligvis åpent mandag og tirsdag 9-16

Org.nr.: 971 339 993

Besøksadresse: Sandvigå 24, 5. etg.

Postadresse: Pb. 441, 4002 Stavanger

Telefon/faks: 51 52 88 11 / 51 52 88 15

E-post: rogaland@naturvern.no

Hjemmeside:

www.naturvern.no/rogaland

Bankgiro: 3201.41.37571

Daglig leder: Erik Thoring
mob/df: 416 83 238 / 51 89 06 90

Styreleder: Eirin Hivand Haneberg
df: 51 47 98 59

Lokallag og kontakter:

Strand: Egil Tjensvold
df: 51 74 75 20

Dalane: Eirin Hivand Haneberg
df: 51 47 98 59

Suldal: Jarle Lunde
df: 52 79 70 33

Nord-Jæren: Erik Thoring
df: 51 89 06 90

Førsteårstilbud medlemskap:

Familiemedlem: 200,- (420,-)

Hovedmedlem: 175,- (350,-)

Student/pensjonist: 100,- (175,-)

Pris i parentes gjelder for følgende år.

Medlemskap tegnes på vår hjemmeside

www.naturvern.no/rogaland eller

e-post: rogaland@naturvern.no

NATUR OG UNGDOM

Postadresse:

Postboks 441, 4002 Stavanger

Kontor i Stavanger:
Sandvigå 24, 3. etg.

Internett:

www.nu.no

Rogaland Forum for natur og friluftsliv

Nettverk bestående av 13 naturvern-, fritid- og friluftslivsorganisasjoner samt fire interkommunale friluftsråd.

kontordag: mandager

Sekretariat: Naturvernforbundet i Rogaland

Koordinator: Emily Halvorsen

Tlf: 46850786

E-post: rogaland@fnf-nett.no

Hjemmeside: www.fnf-nett.no/rogaland

Ny rekord i Vitenfabrikken

154 tilhørere til i alt fire foredrag på Vitenfabrikken i høst. Det er en solid framgang fra tilsvarende arrangementer i fjor. Vitenfabrikken befester dermed sin stilling som regionens møttested for populære vitenskaplige foredrag om Rogalandsnaturen.

Flest tilhørere møtte til Randi Storhaugs foredrag om fremmede arter i Rogalandsnaturen. 47 tilhørere ble stuet inn i møterommet. Seminaret om vipas bedrøvelige situasjon på Jæren var også godt besøkt med 42 tilhørere. Hovedinnleder Ingyar Byrkjedal fra Bergen Museum samlet drøyt 20 bønder på et vitemøte på Bryne dagen etter.

Også Kjell Mjøltnes' foredrag om situasjonen for sommerfuglene og



Med vipa i kommunevåpenet har Time et særskilt ansvar for å ta vare på vipa, fastslo jordbruksjef Geir Paulsen.

Roy Mangersnes' bilder fra Mosvatnet og Stokkavatnet samlet et stort og interessert publikum.

Foredragsrekken som vi har kalt

"Natur på torsdag" er kommet for å bli. Til høsten blir det nye foredrag med spennende tema om og fra naturen i fylket.

Preikestolen nasjonalpark i det blå

Naturvernforbundet og alle rogalandingene som ønsker nasjonalpark i Preikestolområdet har grunn til å være skuffet. Så lenge Forsand og Hjelmeland sier bastant nei til nasjonalpark, kommer ikke den statlige naturvernmyndigheten til å foreta seg noe som helst.

- De berørte kommunene (Forsand, Strand og Hjelmeland) må samlet be om at det igangsettes en verneprosess. Vi har nemlig ingen planer om å gjøre det på eget initiativ, sa seksjonssjef Olav Nord-Varhaug fra DN da han innledet på et nasjonalparkmøte i Stavanger mandag 17. januar.

Møtet ble arrangert av Naturvernforbundet i samarbeid med Næringsforeningen, Destinasjon Rogaland og FNF.



Verken Forsandordfører Guse (t.v.) eller Hjelmeland-ordfører Laugaland vil ha nasjonalpark i Preikestolområdet. Foto: Marius Harlem.

På samme møte var ordføreren i Forsand, Ole Tom Guse (Kr.F) krystallklar: Forsand har vernet nok og er ikke interessert i en nasjonalpark som etter hans opp-

fatning vil hindre grunneierne i å tjene penger på turistene. Heller ikke Hjelmeland-ordfører Bjørn Laugaland var særlig stemt for en nasjonalpark.

"Skinnende juvel"

"Zeros leder er den energiske og dyktige tidligere lederen av Natur og Ungdom, Einar Håndlykken. Han går inn i det som er en egen norsk gründerbevegelse; Energiske og dyktige menn med et miljøengasjement som allierer seg med velbemidlede enkeltpersoner eller selskaper og grunnlegger sitt eget selskap. Disse nye selskapene

skaper arbeidsplasser for mennesker med miljøengasjement og relevant kunnskap...

...Men Naturvernforbundet har noe som egentlig er en skinnende juvel, men som i hvordagen kan framstå som en grå papirlapp. Nemlig medlemmer, årsmøter og brede og sammenhengende diskusjoner. Og denne herlige blandin-

gen av gamle og ny tradisjoner og ferske og halvgamle diskusjoner gjør at Naturvernforbundet har en langt mer helhetlig politikk på sine egne premisser enn det vi finner hos miljøelskapene."

Espen Edvardsen, leder Naturvernforbundet Hordaland. Sakset fra "NaturVest nr 4-2010".

248 reiste til Marøy i 2010



Elever fra Kongsgård tar hoppetesten over Marøy-dammen.

Fasit for fjorårets sommerturer til Marøy viser 248 deltakere fordelt på 12 seilingsdager. Tatt i betraktning et heller ustabil sommervær, var fjorårets oppslutning meget bra. Det er barnehagene som er den største brukergruppa.

Etter tre somre på rad har bade-

båten nå fraktet 932 passasjerer til det vakre kulturlandskapet midt i Gandsfjorden. I tillegg kommer egne avtalte turer med skoleklasser, Miljøagentene og dugnadsjungen. Kongsgård skole har for eksempel brukt øya til uteundervisning i tema suksessjon de siste to

årene. Til sammen 250 elever har besøkt øya.

Lavterskeltilbudet med vekt på opplevelser og aktivt friluftsliv vil fortsette i 2011 om kommune, fylke og stat vil. Gratistilbudet er nemlig helt avhengig av offentlig støtte. 14 dager koster rundt 60 000 kroner.

Klart for nye dugnadsrunder

Etter 10 år og over 3000 dugnadstimer er Marøy blitt omtrent slik skjøtselplanen fra 1999 la opp til. Men helt i mål er vi ikke. Det gjenstår fortsatt noe rydding og brenning. Dessuten trengs det vedlikehold av steingjerder og to gamle steinbrygger.

Vil du være med i et hyggelig og meningsfylt arbeid er det bare å henge seg på. Det er ingen arbeidsplikt. Om du bare vil ut for å gå tur og oppleve øya er du hjertelig velkommen. All informasjonen du trenger finner du på vår nettside www.naturvern.no/rogaland

Lyse og Bybanen

Møte med bedrifter, organisasjoner og institusjoner er et fast innslag når styret i Naturvernforbundet møtes. I fjor hadde vi for eksempel besøk av Lyse Nett som presenterte sine tanker om en ny 420 Kv linje til Stavanger og med Bybanekontoret som ville ha innspill til bybanetrase.

Ta gjerne kontakt med oss (rogaland@naturvern.no eller tlf 416 83 238) dersom du ønsker å treffe styret i Naturvernforbundet.

Spiller du på Norsk Tipping?

Da kan du bestemme om du vil gi en andel av innsatsen til en frivillig organisasjon, den såkalte grasrotandelen. Naturvernforbundet i Rogaland er registrert som grasrotmottaker, men så langt har inntektene vært mildt sagt magre. I fjor mottok vi kr 310,- i grasrotmidler. Neste gang du skal spille, ville det vært kjempehyggelig om du tenkte på oss. Det er bare å be kommisjonæren om å finne fram Naturvernforbundet i Rogaland og vips så har du gitt en liten skjerv til oss. Grasrotandeler er viktige inntekter for mange foreninger og lag. Skal vi håpe at det blir det også for oss?

Utstilling på vandring

Utstillingen "Truet naturmangfold i Rogaland" vekker begeistring og interesse der den blir vist. I fjor ble utstillingen blant annet vist på Rennesøy folkebibliotek, Vitenfabrikken i Sandnes, fornybarfestivalen i Bjergstedparken og på Varden-dagene på Storhaug. Utstillingen består av ni deler som det tar ti minutter å rigge. Hvis du eller din skole, bedrift eller kommune er interessert i å vise utstillingen er det bare å kontakte oss. Det er ingen andre utgifter enn eventuelle fraktkostnader.

Lurer du på hva dette er kan du laste ned hele utstillingen fra vår hjemmeside.



Unge miljøaktivister studerer naturmangfold på fornybarfestivalen i Bjergstedparken i juli.

Snart er våren her!

og med den kommer fuglene tilbake fra fjern og nær. Noen av dem skal finne seg et godt hulrom å bygge reir i. Det kan du hjelpe til med. Bygg en

fuglekasse sjøl eller kjøp Naturvernforbundets utmerkede byggesett for meis eller for stær. Kassene kan du få kjøpt på Ågesentunet i Hillevåg, hos Birger

Vormestrand i Østervåg eller hos Uninor i Hauge i Dalane. Kassene koster hhv kr 150 og kr 170.

Foreslår flyteholme i Mosvatnet

Flyteholme i Mosvatnet, nye holmer i Breivatnet og omlegging av to turveger. Det er tre av over 20 forslag som Naturvernforbundet fremmer i høringen av Stavangers handlingsplan for biologisk mangfold.

Ett av forslagene bør gjennomføres i løpet av vinteren i år, nemlig en flyteholme i Mosvatnet. Den kan være på plass allerede i mars og vil ikke koste mer enn ti prosent av kostnaden av en permanent holme. Så kan brukerne av Mosvatnet med egne øyne se effekten av en holme nord i vatnet. En flyteholme har lang levetid og kan flyttes til f.eks. Litle Stokkavatn når den permanente holmen i Mosvatnet en gang blir bygd.

Handlingsplanen som kommunen har lagt fram i høst er meget god og varsler en systematisk satsing på å ta vare på byens mest verdifulle naturmangfold. Til neste år har Stavanger satt av 1,2 millioner kroner til naturforvaltning. Det er en nedgang fra inneværende år og er i så måte skuffende. Mange av tiltakene som er foreslått i hand-

lingsplanen vil kreve betydelige investeringsmidler og økte drifts-kostnader.

Naturvernforbundet bidrar med over 20 nye, konkrete innspill til Stavangers handlingsplan for biologisk mangfold. Her er de viktigste:

- 1 Offentlig matestasjoner for småfugl i sentrale turområder.
- 2 Lag en strategi for bruk av sprøytamidler.
- 3 Naturinformasjonsskilt i de 5 viktigste/best besøkte naturområdene.
- 4 Fjern tamgjessene fra Hålandsvatn.
- 5 Gjennomfør systematisk fellesfangst av mink på sjøfuglholmer.
- 6 Søk staten om tilskudd til bevaring av kystlynghei og slåtemark.
- 7 Innfør ferdselsrestriksjoner på vann i særlig sårbare deler av Store Stokkavatn.
- 8 Legg om turvegen i utløpsosen ved S. Stokkavatn.
- 9 Etabler sumpmark i beitemark til Molauggården på Stokka.
- 10 Sjøsett en flytende fugleholme i Mosvatnet i løpet av mars 2011.
- 11 Plant vannplanter og restaurer holmene i Breivatnet.
- 12 Sett ut småsalamander på nye lokaliteter.
- 13 Etabler myr/våtmark på Forus og Grannes.
- 14 Rydd og tilbakefør hele eller deler av Madlaføren som våtmarksområde.
- 15 Vurder anleggning av lave kunstige holmer i Gauselvågen.



En flyteholme i Mosvatnet vil være attraktiv for fuglene. Tegning: Kurt Wathne.

- 16 Fjern fyllingen og flytt turvegen innover på land i Revheimsvågen.
- 17 Etabler død ved deponier i byens skogsområder.
- 18 Forhindre at arter som er kritisk truet i Stavanger blir utryddet.
- 19 Resnes ved Hålandsvatnet blir byens nye naturarv-område.
- 20 Innfør ferdselsforbud NÅ på byens 6 hekkeholmer for sjøfugl.

Ikke stol på kommuneplanen

I Stavangers gjeldende kommuneplan er Hidlegården ved Litle Stokkavatn båndlagt for regulering spesialområde naturvern. Det er åpenbart ikke bokstavelig ment. For da Stavanger vedtok forslaget om regulering av det aktuelle området, ble den sør-vestre delen øremerket som friområde. Det betyr at jordbruksjorda her kan brukes til parkeringsplass, turvei, lekeplass eller andre relaterte formål.

Kommunen understreker at kommuneplanen ikke har definert hele området som spesialområde naturvern, men båndlagt det med siktemål å regulere området til naturvern.

Eller sagt med andre ord: Det du ser på kommuneplankartet er ikke nødvendigvis det som blir resultatet når kommunen utarbeider reguleringsplan.

Naturvernforbundet klaget på bystyrets reguleringsvedtak, men fikk ikke medhold. Fylkesmannen mener riktignok at det er uheldig at



Deler av Hidlegården er regulert til friområde og det mener fylkesmannen er helt greit.

skravuren på kartet ikke samsvarer med forslaget i reguleringsplanen. Men det er ikke ulovlig, mener fylkesmannen og fortsetter:

”Fylkesmannen vil vise til at en reguleringsplan er en detaljplan i langt større grad enn en kommuneplan. De sårbare våtmarksområdene ved Litle Stokkavatn er lagt ut til naturvernomsråde og er således ivaretatt i samsvar med forutsetningene i kommuneplanen.”

Tursti, parkeringsanlegg og andre installasjoner er kjekt for turgåere. Men det fungerer dårlig for bakkehekkende arter som verken hekker på asfalt eller trives i lag med turgåere. Ved å regulere deler av Hidlegården til friområde blir områdets verdi som økologisk funksjonsområde redusert.

Kanskje juristene hos fylkesmannen trenger en faglig oppdatering hos sine kolleger i miljøvernveddelingen?

Eiganestunnelen undergraver Bybanen

Bygging av Eiganestunnelen vil medføre en betydelig svekkelse av passasjergrunnlaget for en bybanelinje i retning Stavanger Nord ved at lokal biltrafikk tilbys mer og lett tilgjengelig veikapasitet, skriver Naturvernforbundet i en uttalelse til planprogrammet for Bybane Stavanger- Sandnes.

For å sikre et tilstrekkelig passasjergrunnlag for en bybane i dette området bør planene om Eiganestunnelen legges på is og erstattes av planer som kan lede gjennomgangstrafikken på E39 utenom sentrale strøk av Stavanger uten at det samtidig tilrettelegges for økt privatbilbruk mellom Stavanger Nord og øvrige bydeler i Stavanger.

I uttalelsen tar også Naturvernforbundet til orde for å svinge bybanen innom Universitetssykehuset og å plote inn holdeplasser som kan bidra til økt bruk av friområder i Stavanger og Sandnes

“Vindmøller er sexy”



Vindkraftkameratene Snorre Valen (SV), Geir Pollestad (Sp) og Siri Meling (H)

...men kraftlinjer i Hardanger er fy, mente SV's Snorre Valen da Natur og Ungdom samlet et knippe partier til fornybarfestival i Bjergstedparken torsdag 29.juli.

I valget mellom Gladmatfestival og Fornybarfestival valgte 99,9 prosent av siddisene den glade maten. Festivalen ble derfor en happening for de ”frelste” ungdommene. Ikke en gang partienes egne unge stilte på festivalen. Det kunne merkes på applausen som nesten uten unntak gikk til ungdommens helt, Snorre Valen.

Denne rapportøren er skeptisk til vindmøller. Skepsisen var det knapt noen av partienes representanter som delte og langt mindre nevnte. Tvert om fremsto politikerdebatten som et kappløp om å være mest vindkraftvennlig.

Lengst gikk Senterpartiets Geir Pollestad i sin hylling av vindkraften og i særdeleshet vindparken på Høg-Jæren som han mente var et fremragende prosjekt. At samtlige naturvern og friluftsansjoner i Rogaland, Natur og Ungdom unntatt, har gått sterkt mot pro-

sjektet ble ikke nevnt med et ord. Snorre Valen hadde riktignok fått med seg at det er betydelig splittelse i miljøbevegelsen i synet på landbasert vindkraft, men han la likevel ikke skjul på at kysten har plass til atskillig flere ”monstermøller”.

Men ”monstermaster” som må bygges for å få fram vindkraftstrømmen til byer i inn- og utland liker han ikke. De er ikke sexy. Det spiller åpenbart mindre rolle for ”naturverner” Valen at vindturbiner forutsetter betydelige varige naturinngrep i form av massive veianlegg. Det er lettere å hive seg på den folkelige motstanden mot høyspentlinjer sjøl om disse er langt mindre synlige enn vindturbiner og heller ikke medfører bygging av en eneste meter ny vei.

I sterk kontrast til festivalens unisone krav om å bygge ned mer norsk natur sto Naturvernforbundet i Rogaland med sin stand om å ta vare på naturmangfoldet. Til vår glede falt utstillingen i god smak hos det unge publikummet. Så da er det kanskje håp likevel?

Dropper utbygging av Sandvatn



Sandvatn forblir uberørt av kraftutbygging. Foto: Ove Sander Forland.

Lyse dropper sin planlagte utbygging av Sandvatn i Lyngsheia i Årdal. Sandvatn er et sentralt element i den foreslåtte Preikestolen nasjonalpark. - Gledelig beslutning, sier Egil Tjensvold, leder i

Naturvernforbundet i Strand.

Lyses planer har sin bakgrunn i kravet om minstevannføring i Årdalselva. Kraftselskapet må slippe mer vann i den lakseførende

elva. Mer vann betyr mindre kraftproduksjon. For å kompensere for dette tapet lanserte Lyse ny kraftproduksjon med utgangspunkt i Sandvatn. Nå er dette alternativet lagt til side og Lyse foreslår i stedet et småkraftverk ved regulering av Hiavatn i Viglesdalen. Kraftverket vil ligge ved Nes og produsere 26 GWh.

Utbyggingen vil ikke berøre Sandvatnet, Ullestadåna, Rykanfossen eller foreslått nasjonalpark. Men det vil ha negative konsekvenser for vannføringen i Hiafossen og Sendingsfossen. Prosjektet har en utbyggingskostnad på rundt 70 millioner kroner og vil være et samfunnsmessig godt prosjekt og virkninger på natur og miljø vil være akseptable, i følge Lyse.

Kraftutbygging i verna vassdrag

NVE har gitt løyve til utbygging av Ørdsdal kraftverk i det verna Bjerkreimsvassdraget. Men NVE tillet ikkje regulering av Hellarsbekken slik Dalane Energi hadde omsøkt. Avslaget vert begrunna med omsyn til laksen.

Stavanger Turistforening og Norges Jeger- og fiskerforening gjeikk mot den omsøkte utbygginga på 17 GWh med innstallert effekt på 3 MW. I løyvet frå NVE er produksjonen redusert til 9,8 GWh. Her fylgjer eit utdrag av NVE sin omtale av løyvet:

NVE tillet ikkje overføringa av Hellarsbekken, da denne vil bidra med ei betydeleg restvassføring på den utbygde strekninga. NVE vurderar restvassføringa og minstevassføringa til å ivareta verneverdiane og oppretthalde moglegheita for at laksefisk kan nytte seg av Littleåna i framtida dersom vasskvaliteten i Littleåna bedrar seg. NVE har vektlagt at det allereie er gjort tekniske inngrep i vassstrengen og tiltaksområdet.

NVE meiner fordelane i høve til allmenne interesser er større enn skadane og ulempene ved å bygge kraftverket og gir difor løyve til Ørdsdal kraftverk utan overføring av Hellarsbekken.

Svandalsfossen får renne fritt

Svandalsfossen i Sauda får renne fritt har NVE bestemt. Det er i tråd med et unisont krav fra naturvern- og friluftsansjonene og fra en aksjonsgruppe i Sauda ledet av Olav Risvold

De fleste vassdragene langs den såkalte nasjonale turistvegen i Ryfylke er regulert. Svandalsfossen har vært spart fra utbyggenes umettelige reguleringslyst, inntil Haugaland kraftlag kom på banen med et utbyggingsforslag. Forslaget fikk massiv motstand, blant andre fra Naturvernforbundet. Nå har NVE støttet motstanderne og avvist å temme turistfossen i Sauda. Haugaland Kraftlag har imidlertid bestemt seg for å klage avgjørelsen til Olje- og energidepartementet.

les grønne nyheter fra rogaland

www.naturvern.no/rogaland

Nå starter vindkraft-eventyret – hurra!

Vindkrafteventyret i Rogaland er endelig i gang. Snart reises det 32 estetisk vakre vindturbiner i det åpne og forblåste Høg-Jæren. 93 meter høye og slanke er turbinene som blir Jærens nye turistattraksjon. Dobbel så høye som monsternastene i Hardanger, men enhver sammenlikning blir en fornærmelse. Vindmøller er vakre, høyspentmaster stygge.

Til hver turbin blir det bygd flotte, breie veier som kan åpne for helt nye turmuligheter i et utliggjengelig myrlandskap. Kanskje du får øye på en sørlig myrsnipe når du virrer rundt i det nye kulturlandskapet? Vi, skattebetalerne, har bidratt med en halv milliard kroner til realiseringen av dette eventyrlige eventyret.

Når du går mellom turbinene på Høg-Jæren og lytter til sangen av vingeslagene kan du glede deg over å vite at 236 GWh elektrisitet skal varme opp 11 500 husstander i Europa. Og det er bare starten. Når vi solidariske og miljøbevisste rogalandinger har bygd vindturbiner på resten av Høg-Jæren har vi bidratt til å redusere noen promiller av Europas CO2 utslipp. Det er klimabistand det!

For gled dere enda mer – det kommer flere vindturbiner på Høg-Jæren. Minst 100 til. Takket være NVE som med sin store faglige tyngde og innsikt, avviser mørkemennenes påstander om at hubroen forsvinner, av rovfugler blir drept av rotorene og at lynghieiene blir ødelagt. Dessuten kan vindmøllene fjernes hvis vi ikke vil ha dem lenger. Seks mil med solide, breie veier på kryss og tvers av høgheiene blir heldigvis liggende igjen. Tenk hvor enkelt det blir for friluftslivet når vi kan kjøre bil til hver eneste fjelltopp!

Nå som verken hubro, myrsnipe eller andre såkalte truede arter kan stanse vindturbiner er det håp for andre deler av fylket også. Send gjerne en vennlig tanke til Høyre, Kristelig Folkeparti og Fremskrittspartiet som var voksne nok til å senke vindkraftplanen før blekket var tørt. Modig gjort av politikere som tar globalt klimaansvar og som skjønner at vi må ofre naturen vår. Og skal vi være helt ærlige er det jo ikke så mye å ofre. Rogalandsnaturen er ikke så mye å skryte av, er den vel?

Bedre framtid for myrene

Lokale politikere har bare en mening om myrene: Dyrk dem opp eller bygg dem ned. At myrene på låglandet er sterkt truede naturtyper gjerne med flere truede arter, spiller ingen rolle for lokalpolitikerne. Vi er ikke kjent med en eneste søknad om nydyrking på Jæren der politikere har sagt nei.

Heller ikke det politisk sammensatte fylkeslandbruksstyret kunne mistenkes for å være myrvernvennlige. Politikerne i dette utvalget hadde gjerne en direkte tilknytning til landbruksnæringen. Men nå har fylkeslandbruksstyret vært historie i over ett år. Det har umiddelbart gitt lovende resultater.

Det er nemlig fylkesmannen som nå avgjør klager i nydyrkingssaker. Dermed har klagen fått en seriøs, faglig vurdering i tråd med naturmangfoldloven og nydyrkingforskriftens bestemmelser og intensjoner.

Norsk Ornitologisk Forening har i året som gikk fått medhold i to klagesaker. Det ene gjaldt en sak



Fylkesmannen ville ha stanset nydyrking av en rikmyr på Vigre i Hå kommune. Men i 2009 var det fylkeslandbruksstyret som bestemte. Foto: Svein Imsland.

fra Hå kommune der politikerne ga bonden tillatelse til å dyrke opp en 40 dekar stor og særlig verdifull myr i nedslagsfeltet til Kvassheimsåna. NOF påklaget vedtaket og fikk medhold av fylkesmannen.

I en annen sak fra Orrevassdraget i Klepp kommune godkjente politikerne oppdyrking av 12,7 dekar. Denne våtmarken er registrert som særlig viktig restareal med blant annet hekkende gress-

hoppesanger. NOF påklaget vedtaket i Klepp og fikk medhold av fylkesmannen.

Nå kan det hende at det blir innført et generelt forbud mot nydyrking av myrer større enn 5 dekar. Det er et av flere tiltak som myndighetene ønsker å gjennomføre som et klimatiltak i landbruket. Ved nydyrking av myr frigjøres det nemlig betydelige mengder av den sterke klimagassen metan.

Ildsjet fra Karmøy fikk miljøvernpris

Arnt Kvinnesland har gjennom nærmere 40 år vært en energisk drivkraft for vern av verdifull natur og kulturlandskap på Karmøy. Hans innsats har i første rekke vært rettet mot truede fuglearter og kystlyngheie.

Kvinnesland var blant annet sentral da Karmøy ringmerkingsgruppe ble opprettet i 1974 for å skaffe kunnskap om fuglenes flyttemønstre, trekkruter og overvintringsområder. Gruppen er nå en av de største og mest aktive i Norge.

På midten av 1970-tallet tok Kvinnesland initiativ til en omfattende kartlegging av fuglelivet på Karmøy. Undersøkelsen, som ble gjennomført i samarbeid med Karmøy kommune, ble fulgt opp med nye registreringer 25 år senere og har gitt svært verdifulle data for forvaltningsmyndighetene.

Et godt faktagrunnlag er fundamentet for alt miljøvernarbeid, men årets prisvinner er i høyeste

grad også en handlingens mann. Han kombinerer stor faglig kompetanse og inngående lokalkunnskap med praktisk handling der samarbeid er et gjennomgående stikkord. Når dette i tillegg drives fram med imponerende utholdenhet, energi og entusiasme gir det resultater.

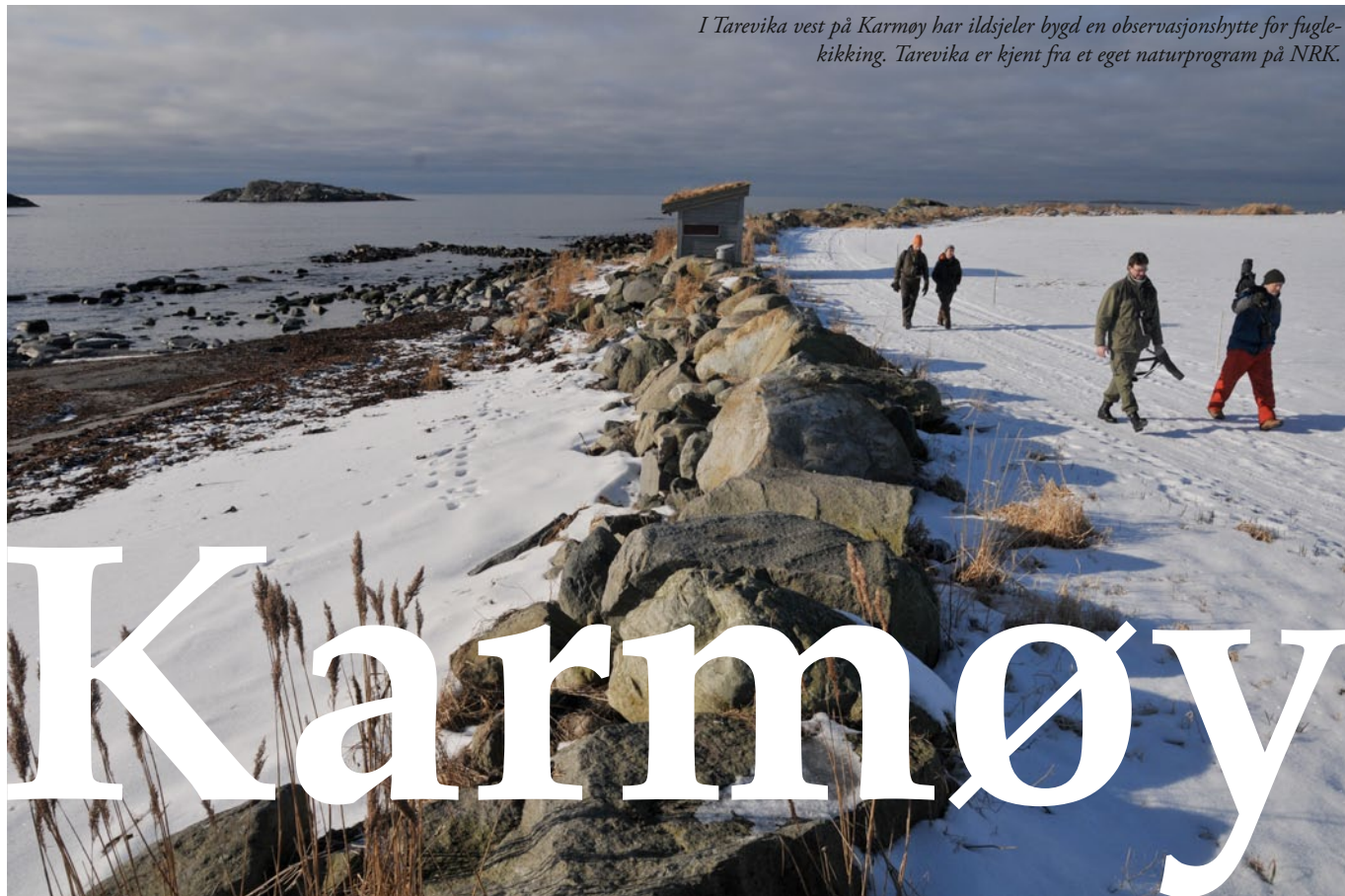
Et svært vellykket prosjekt de senere år der Kvinnesland har vært en sentral drivkraft er systematisk bekjempelse av mink i sjøfuglkolonier. Gjennom et samarbeid med Karmøy kommune og jegere samt bruk av en spesialtrenet hund har det gjennom godt planlagt og systematisk arbeid lyktes å snu en negativ trend for flere sjøfuglarter. Som eksempel kan nevnes ternebestandene i Karmøy: Disse var på et lavmål i 2005 da prosjektet startet og teller nå mer enn 1000 par! Resultatene er så gode at prosjektet også har fått nasjonal oppmerksomhet.

En annen rødliste-art Kvinnesland har engasjert seg i, er vipa - som også er Rogalands fylkesfugl. Gjennom et samarbeid med kommunen og bønder på Karmøy har det lyktes å avsette og bearbeide "friområder" slik at det blir lettere for vipa å gjennomføre vellykket hekking. Allerede etter ett år kan man se positive effekter av tiltaket som planlegges utvidet de kommende årene.

Kvinnesland er også opptatt av å få folk ut i naturen for å skape større naturforståelse. Et godt, praktisk eksempel i denne sammenheng er området ved Litlatnet nær Kopervik. Her har han som grunneier både tatt initiativ til sikring og deretter fysisk opparbeidelse av et friluftsområde som blir flittig brukt.

Prisen består av et pengebeløp på kr 50 000, et diplom og en hubro i bronse.

I Tarevika vest på Karmøy har ildsjeler bygd en observasjonshytte for fuglekikking. Tarevika er kjent fra et eget naturprogram på NRK.



Karmøy

- best i Rogaland på naturmangfold

Ingen over, ingen ved siden. Karmøy kommune er den klart beste Rogalandkommunen når det gjelder vern av truede arter og truede naturtyper. En vesentlig del av æren må kommunen dele med frivillige naturvernere, i første rekke fjorårets vinner av fylkeskommunen miljøvernpris, Arnt Kvinnesland.

Karmøy ville neppe toppet listen om det ikke var for Kvinnesland og hans ivrige og kompetente medhjelpere. På den annen side ville ikke de frivillige kunne utrettet mye uten positiv oppfølging fra kommunen. Karmøy er slikt sett et glitrende eksempel på resultatene av et tett og godt samarbeid mellom kommune og innbyggere.

Lyspunkt i mørket

For det er ikke vidløftige tanker og planer som karakteriserer Karmøy. Det er handling og resultater. Siden 2005 har kommunen, naturvernere og jegere gjennomført systematisk bekjempelse av mink i sjøfuglkolonier. Fra et lavmål økte ternebe-

standen til hele 1000 par i 2010. Samarbeid har også vært nøkkelen i arbeidet med å bevare kommunens vipebestand.

Spørreundersøkelsen som Naturvernforbundet gjennomførte i fjor, viser at bevaring av naturmangfold i Rogalandskommunene ikke står spesielt høyt på agendaen. Over to tredjedeler av kommunene sto til stryk eller gadd ikke svare på spørsmålene våre.

Bare 9 av 26 kommuner sto til godkjent.

Arealbruk avgjørende

Undersøkelsen forteller først og fremst om kommunenes uttrykte holdning til og arbeid med truet natur. Hva som faktisk skjer i de enkelte kommunene kan være en helt annen sak. Det undersøkelsen ikke sier noe om er kommunens arealbruk. Arealbruken har avgjørende betydning for arters leveområder. Eller sagt på en annen måte: En kommune som scorer høyt i undersøkelsen kan ha en arealpolitikk som

reducerer eller skader viktig naturmangfold. Det vil ikke bli avslørt i spørreundersøkelsen.

Så må man også ha i mente at flere kommuner har store statlig vernete arealer der både arter og naturtyper er langt på vei sikret. Disse kommunene vil neppe føle behov for å gjøre ekstra tiltak. Andre kommuner

har langt færre vernearealer og høyt utbyggingspress. Disse kommunene vil antagelig ha sterkere fokus på truet natur.

Solheims genistrek

Var FN' naturmangfoldår 2010 en flopp?

Svaret er ja hvis vi skal dømme etter



Karmøys vestsider er kjent for en stor bestand av sjøfugler.

kommunenes sterkt fraværende interesse for å markere året. Likevel blir svaret nei, og det er miljøvernministerens fortjeneste. Erik Solheims postkort til kommunene med en tildelt truet art, var en genstrek. Postkortene utløste svært mye mediaomtale om et tema som vanligvis ikke er mat for media. Dessuten ble politikere og administrasjon i kommunene utfordret. Ikke uventet har 18 av 19 Rogalandskommuner, svart bekreftende på spørsmålet om kommunes oppfølging av Solheims postkort. Riktignok har et fåtall av kommunene iverksatt vernetiltak,



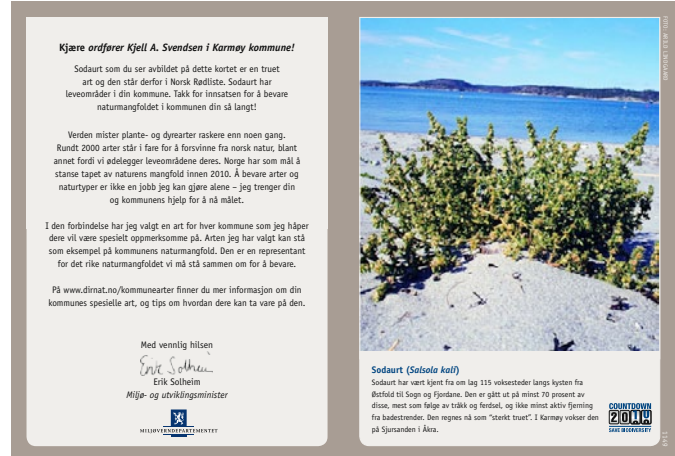
Systematisk fangst av mink har gitt oppsiktsvekkende gode resultater for Karmøys ternebestander.
Foto: Terje Kolaas/Dirnat

men i første rekke gjennomført registreringer og kartlegging. Det er en god begynnelse.

Et annet pluss ved naturmangfoldåret var en solid statlig påplussing av fylkesmennenes forvaltningsbudsjetter. Det har satt fylkesmennene i stand til å gjennomføre skjøtsel- og forvaltningsplaner i verneområder som sårt trenger tiltak om verneverdiene ikke skal gå tapt.

Kommunene er nøkkelen

Men situasjonen for de nær 3000 artene som står på nasjonal rødliste blir ikke berget av Erik Solheim. Det meste av Norges natur er ikke vernet, og særlig ikke natur som er leveområde for de mest truede artene. Her er det i første rekke kommunene som må gjøre jobben. Kommunene må rett og slett ta mer hensyn til truede arter i sin arealpolitikk. Den dagen kommunene er oppriktig stolt av sine våtmarker, myrer og andre artsrike naturtyper, vil Norge være i stand til å innfri sitt mål for naturmangfoldåret 2010: Nemlig å stanse tapet av arter og verdifull natur.



Erik Solheims postkort til samtlige norske kommuner. Dette er til ordføreren i Karmøy.

Stavanger først i Rogaland

Stavanger scorer middels i kommuneundersøkelsen. Men siden ordfører Leif Johan Sevland, svarte på spørsmålene våre, har kommunen lagt fram Rogalands første handlingsplan for biologisk mangfold. En omfattende og svært konkret plan som indikerer en målrettet og systematisk oppfølging av truede arter og

truede naturtyper. Dessuten følger det penger med planen. I budsjettet for 2011 har kommunen satt av 1,2 millioner kroner til oppfølging av tiltakene i planen.

Stavanger kommune har to heltidsansatte naturforvaltere i tillegg til en miljøvernavdeling med tre ansatte.

Om undersøkelsen og resultatene

I april i fjor ble samtlige ordførere i Rogaland bedt om å svare på fire spørsmål fra Naturvernforbundet. Svarfristen var satt til 18.juni. Kommuner som ikke hadde svart ble purret skriftlig og deretter muntlig med en telefon til vedkommende ordfører. Bare en av ordførerne, Kjell Nes i Finnøy kommune, avviste å svare på spørsmålene. De øvrige seks kommunene unnlot å svare.

Brevet ordførerne mottok hadde følgende ordlyd:

»2010 er FN's internasjonale naturmangfoldår. Det er også året da Norge skal innfri Rio-konvensjonens forpliktelser om å stanse tapet av naturmangfold. Men uten oppfølging og engasjement fra hver og en kommune vil tapet av naturmangfold fortsette.

Naturvernforbundet i Rogaland håper din kommune vil vise vilje og evne til å stanse tap av truede arter og truede naturtyper. Vi tillater oss i den forbindelse å be om svar på følgende spørsmål:

1 Har **din** kommune konkrete planer for å hindre at situasjonen for truede arter og truede naturtyper blir forverret?

2 Hva har **din** kommune gjort for å ta vare på den truede arten (**artsnavn**) som ble tildelt kommunen av miljøvernminister Erik Solheim i 2008? (se vedlagte informasjon)

3 Har **din** kommune ønsker eller planer om å velge en annen truet art som man vil gjøre en ekstra innsats for å ta vare på? I tilfelle ja: Hvilken art gjelder det, og hva ønsker kommunen i så fall å gjøre for denne arten?

4 Har **din** kommune planer for oppfølging og markering av Naturmangfoldåret 2010?

Resultatene

Spørsmål 1:

15 av 19 av kommuner svarte at de har planer om å hindre at situasjonen for truede arter og truede naturtyper blir forverret. En kommune, Karmøy, hadde allerede gjennomført flere konkrete tiltak. 4 kommuner svarte nei på spørsmålet.

Spørsmål 2:

18 av 19 kommuner har på en eller annen måte fulgt opp Erik Solheims bønn om å ta vare på en utvalgt truet art i kommunen. Kommunene har stort sett nøydt seg med å kartlegge

situasjonen for den tildelte kommunearten, bortsett fra Karmøy som har gjennomført skjøtsel og kanalisering av ferdsler for å ta vare på den truede sodaarten.

Bare Sokndal kommune svarte nei på spørsmålet.

Spørsmål 3:

Gjesdal kommune har valgt klokkesøte som truet art, Haugesund har valgt stor salamander, Stavanger har valgt flaggermus som "hjerterarter" og Suldal har utpekt jaktfalk. Rennesøy, Utsira og Time har valgt flere eller alle truede arter som generelt bevaringsmål.

Karmøy kommune er i en egen klasse når det gjelder vern av truede arter. Kommunen har nemlig utpekt flere truede arter som det skal gjøres en ekstra innsats for. Det gjelder blant andre hubro, åkerrikse, vipe, blodtopp og flere truede sjøfugler.

11 kommuner svarte at det ikke har valgt en egen truet art som man vil gjøre en ekstra innsats for å ta vare på.

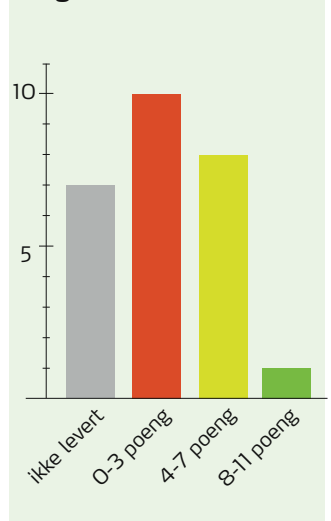
Spørsmål 4:

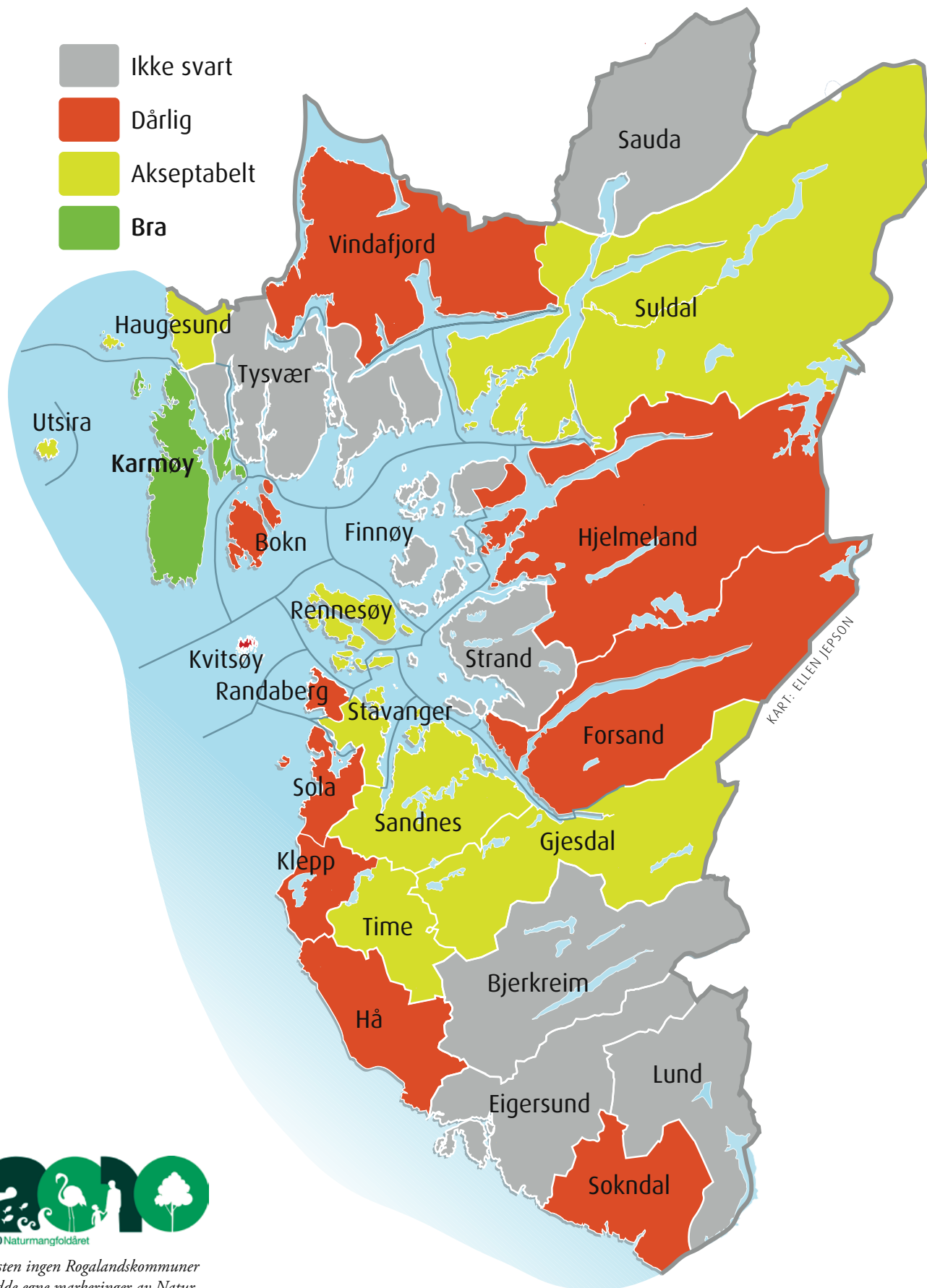
FN's naturmangfoldår har i svært liten grad utløst kommunale marke-

ringer. Bare kommunene Stavanger, Sola, Haugesund, Suldal og Time har svart positivt på spørsmålet. Stavanger og Time har gjennomført markeringer, hhv naturmangfoldutstilling og vipeseminar. Om kommunene Sola, Haugesund og Suldal har gjort det de sa de planla, vet vi ikke.

14 kommuner svarte at de hadde ingen planer om å markere naturmangfoldåret.

Fordeling av poeng til Rogalands kommuner





2010 Naturmangfoldåret
Nesten ingen Rogalandskommuner hadde egne markeringer av Naturmangfoldåret 2010.

Vårens vakreste såpeopera

Av Eirin Hivand Haneberg

Vår vipe (*Vanellus vanellus*) er den nordligste av i alt 24 vipearter i verden. Selv om den regnes som en hardfør fugl, som tåler relativt store forstyrrelser, så er den i kraftig tilbakegang. Fra 1990-2000 har bestanden i Europa hatt en tilbakegang på minst 30%. I enkelte land enda mer. Vårt naboland Danmark har hatt en reduksjon på hele 60%.

Naturvernforbundet har derfor satt i gang en prosess for å se om det er noe vi kan gjøre for vipa. I høst hadde vi gleden av få besøk av førsteamanuensis Ingvar Byrkjedal til Vitenfabrikken på et av våre Natur på torsdag foredrag. Han regnes som landets fremste ekspert på vipa, og han holdt et svært lærerikt og inspirerende foredrag om vipas adferd og trusler.

Ingen er like

Visste du at ingen viper er like å se til? At ansiktstegningen deres er helt personlige - på samme måte som våre fingeravtrykk er det! Dette gir forskerne mulighet til studere vipene helt på individnivå. Byrkjedal kunne fortelle om mange interessante forhold i vipas kjærlighetsliv. Hannene kommer først og etablerer et territorium. Deretter kommer hunnene, som kan være ganske kresne. Det var mange som trakk på smilebåndet når han fortalte hvordan en hunn kan fly fra det ene territoriet til det andre for å sjekke ut forholdene før hun bestemmer seg. Og hun velger til slutt det området hun synes egner seg best for å få fram ungene. Hun er da på jakt etter områder med mye mat, god kamuflasje, passende vegetasjon for små fuglebein og at det er god avstand til skog.

Sist men ikke minst velger hun også en god hann, en som på akrobatisk vis kan overbevise henne om at han er en mester i å jage fiender og at han på alle måter er en "kjernekar". De beste hannene med de beste territoriene kan ha flere hunner. Rekordene skal være en hann med 4 hunner. Som i de fleste andre tilfellene der det er flere damer, så kan det oppstå krangel og dramatik. De populære hannene må ofte forsvare de sist ankomne damene, og har et svalt strev med kontinuerlig megling og avstraffelse for å bevare husfreden. Ca 10% av



Vipene er omsorgsfulle og beskytter sine unger mot alle fiender. Men mot motoriserte redskaper må de gi tapt.
Foto: Kjell Mjøltnes.

hannene får ikke noen hunner. Det er med andre ord en åkerens såpeopera som foregår hver vår.

Tidlig hekking

Når ungene klekkes trenger de ekstra varme de første 10 dagene, deretter blir de mer og mer selvstendige. Det viser seg at vipemor kan ta med seg ungene ganske langt for å komme til områder som er bedre for ungene – områder med bedre skjulemuligheter og mer mat. Vipa foretrekker et mosaikklandskap som samlet sett har litt av hvert å by på, men vegetasjonen må være kort for at vipeungene skal kunne bevege seg. Det ideelle er om ungene klekkes i en nysådd åker. Der vokser gresset i takt med vipebeina. Åkeren bør ha en nær beliggenhet til et beiteland med mer variert vegetasjon og struktur.

Etter 35-40 dogn er vipeungene utvokst. Alt etter om det første hekkforsøket ble vellykket, eller om foreldrepåret ble forstyrret en eller flere ganger, så er ungene flyvedyktige i perioden slutten av mai til et stykke ut i juli. Dette betyr at jo tidligere klekkingen foregår, jo tidligere er ungene flyvedyktige. Eller sagt på en annen måte; dersom den første hekkingen blir vellykket, kan ungene

være flyvedyktige før 1. slåtten! Selv om en vet at vipa kan forsøke opp til fire ganger å få fram unger, er det

derfor ting som tyder på at å verne om det første reiret er noe av det viktigste bonden kan gjøre.

Vipe - *Vanellus vanellus* (L.)

Utbredelse: Hekker fra Nord- og Mellom-Europa østover gjennom Sentral-Asia til Japanhavet.

I Norge: Hekker på mark med kort gras, myrer og åkrer i mesteparten av Sør-Norge, men fåtallig over 1000 m høyde. Anslagsvis 10 prosent av bestanden hekker fra Nord-Trøndelag til Finnmark.

Beskrivelse: 28-31 cm, ca. 220 g. Lang fjærtopp på hodet. Oversiden grønsvart med metallglans. Isse, framhals og bryst svarte. Ansiktet hvitt med svarte tegninger. Underside hvit, undergump rustbrun, overgump hvit og hale svart og hvit. Hunnen mindre kontrastrik i ansiktet og med kortere topp enn hannen. Ungfugl- og vinterdrakt med hvit strupe og mindre distinkt ansiktsmønster. Brede butte vinger.

Låt: Karakteristisk vi-vípp. Sangflukt vi-víu-puvíu-vípp.

Næring: Hovedsakelig meitemark, også insekter og snegler. I marine gruntvannsområder små krepsdyr og muslinger, samt børstemark.

Forplantning: Hannens akrobatiske fluktspill fungerer som territoriemarkering og tiltrekning av hunner. Hunnene står for mesteparten av ruging og ungepass, mens hannen jager vekk fiender. Reiret er en grop føret med strå. 4 egg i april-mai. Rugetid 25-34 dogn, ungene er flyvedyktige etter ca. 5 uker.

Vandringer: Trekker i juli-november til vinterkvarteret, fra Storbritannia til Spania og Portugal, tilbake i februar-april. Noen få overvinter i Sørvest-Norge.

Bli med på årets vipedugnad!

Naturvernforbundet ønsker å samarbeide med kommunene og bøndene – for å få til en mest mulig vipevennlig drift i jordbruket, samt prøve ut noen avbøtende tiltak.

Ingvar Byrkjedal mener at 80 % av vipene i Sør-Rogaland befinner seg på 20% av arealene på Jæren. Det første vi derfor ønsker å gjøre er å finne disse kjerneområdene på Jæren. Altså hvilke jorder som er tette befolket med hekkende vipere. Planen er å sette i gang en storstilt kartlegging i løpet av én uke i april, med flest mulig frivillige.

Når kjerneområdene for vipene er kartlagt, kan vi konsentrere oss om å sette i gang tiltak for å bedre forholdene til vipa der det hjelper mest. Det foreligger mye forskning, og mange bønder har praktisk erfaring med hva som virker. Noe av det viktigste vil være å hindre at de tidligste reirene blir ødelagt i forbindelse med jordarbeiding og den første slåtten.

Det kan også være verdt å se på mulighetene for å fjerne sitkagran som en gang ble innført som le-



Vipeekspert Ingvar Byrkjedal.

planter langs jordene. Vipene ser ut til å sky unna slike grantrær, og en kan tenke seg at området til vipa blir både større og tryggere om disse tette trærne forsvinner.

Den mye omtalte kråke liker seg godt i grana, og fosterer opp unger der samt har et utmerket utkikkspunkt derfra.

Er du interessert i være med på vipedugnaden i april? Kontakt Kjell Mjøltnes (tlf 970 10 421 e-post : lrskrogaland@yahoo.no) eller Eirin Haneberg (tlf 916 58 885 e-post eirinhiha@gmail.com)

Kriterier som har betydning for rekruttering hos vipa:

Vegetasjonstetthet: Vipa må ha oversikt fra reiret og bevegelsesfrihet for unger.

Våtlandt mark: Gir bedre tilgjengelig meitemark i ungeperioden.

Trær/busker langs markene: Øker trusselen fra predatorer som kråke, rev og rovfugl.

Skog (særlig gran): Gir økt predatorbestand.

Heterogen vegetasjon: Betyr bedre kamuflasje og skjul for vipeunger.

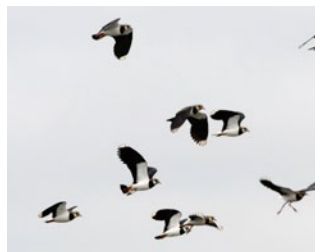
Åpne avfallsdeponier: Fører til flere predatorer (mat).

Kjøremønster, høsting, slått: Hyppig kjøring gir økt tap av egg/unger (april-mai er verst).

Sprøyting: Økt ungedødelighet? Redusert føde?

Gjødsling: Gylle kan virke toksisk på meitemark, tap av egg/unger?

Predator kontroll: Tette vipe bestander er utsatt for rev, glisne bestander er utsatt for kråke.



En himmel full av vipere. Foto: Ingvar Grastveit.

Europeerne jakter vipere

Selv om ungene overlever sommeren og blir flyvedyktige går de en farefull verden i møte. Studier viser at dødeligheten er 35-40 % det første året, og 25-30 % etter det. Den største årsaken til bestandsnedgangen er nok at færre vipeunger overlever og flere hekkforsøk mislykkes, hvor rovdyr/rovfugler kan være en betydelig tapsfaktor. En annen av dødsårsakene til vipa er jakt, noe som virker ganske rart for oss nordmenn. I Europa (Frankrike, Hellas, Italia, Malta og Spania) jaktet det på vipe og det felles hvert år mellom ½ til 1 millioner individer. Statistisk må hvert vipepar klare å få fram 0,8-1 unger for å holde bestanden akkurat i balanse. I følge Byrkjedal viser 11 av 17 studier at tallet er lavere enn dette – kanskje om lag halvparten. Det er altså mange, og sammen satte, årsaker til at vipebestanden reduseres.

Årsakene kan grovt deles inn i:

- Intensiverte driftsmetoder i jordbruket
- Utbygging i hekke- og leveområder
- Jakt
- Forurensning
- Rovdyr
- Forstyrrelser fra mennesker
- Klimaendring



Det er bare uker igjen før de første vipene er her. I april ligger de på reir og da vil vi ha med deg på vipedugnad. Foto: Kjell Mjøltnes

Tvillingfossene truet

Ullestadåna og Tverråna som møtes i en felles høl før ferden forsetter til Årdalselva, er foreslått utbygd. Det grunneiere i Ullestad som vil legge vassdragene i rør. Begge vassdragene er i buffersonen til foreslåtte Preikestolen nasjonalpark. Naturvernforbundet mener behandlingen av utbyggingsforslaget bør utsettes til fylkeskommunens regionalplan for små kraftverk er politisk behandlet.

Slår sammen verneområder

Representanter fra 11 kommuner i tre fylker skal opprette ett forvaltningsstyre for 8 verneområder i høyfjellet. Det er bestemt av Miljøverndepartementet. I Rogaland omfatter sammenslåingen kommunene Suldal, Hjelmeland, Forsand og Gjesdal. Tre ansatte skal ha tilsyn med i alt 3400 kvadratkilometer verneområder. Det nye fellesstyret for verneområdene i Rogaland, Vest-Agder og Aust-Agder skal konstitueres 10 februar.

Ferdseil forstyrrer fuglene

De mest fuglerike områdene på Jæren må vernes bedre, mener Naturvernforbundet i en kommentar til forvaltningsplanen for Jærstrendene landskapsvernområde. Økende ferdsel i sjø og på land truer verneverdiene, hevder forbundet.

Det bør vurderes om det skal innføres ferdselsforbud i de mest sårbare fuglelivsområdene som Kvasseimbukta og Revtangen, særlig i trekkesongen på høsten. Surfing bør forbys i de fuglelivsfreda områdene hele året. Naturvernforbundet tar også til orde for forbud mot uttak av tare og sand i verneområdene. Forslagene fremkommer i Naturvernforbundets kommentarer til en ny forvaltningsplan for Jærstrendene landskapsvernområde. Planen er utarbeidet av fylkesmannen og skal godkjennes av Direktoratet for naturforvaltning.

Annonser i Rygjavern?

www.naturvern.no/rogaland/rygjavern

Lyngbøndene på Bokn

Lyngheiene langs Vestlandskysten gror igjen. Men ikke over alt. I Bokn er det flere bønder som har tatt i bruk lyngheiene som beitemarker for sau og storfe. Det sørger for å opprettholde et landskap som ble skapt for flere tusen år siden.

Naturvernforbundet i Rogaland og Haugaland Landbruksrådgjeving inviterte til lyngdag på Bokn onsdag 8. september. Ca 30 deltakere fra nord og sør-fylket ble med på en tur i beitemarkene til Ognøy-bonden Erik Eikje og Bokn-bøndene Harald Knutsen og Edvar og Anne Tove Kalstø.

Eikje har 230 sauer og 20 ammekyr som beiter på lyngmarkene på Ognøy hele året. Han har drevet aktiv rydding og sviing i en årrekke, mens dyra sørger for å holde vedlike det åpne lyngheilandskapet. Lyngheia bidrar med ca 25 prosent av føret som sauene trenger om vinteren. Eikje har ikke villsau, men en



Fylkesmannens utsendte, Audun Steinnes, går ned på alle fire i møte med vakker purpurlyng.

kryssing med pellsau som gir større kjøttfylde.

Kolleagaene i Borgenvik på vestsida av Bokn, Knutsen og Kalstø, driver utelukkende med villsau. Betydelige arealer mot Karmsundet er svidd av og villsauene hindrer bjørk og eier i å komme opp. Vestsida av Vestre

Bokn kan bli et prioritert kulturlandskap når det i 2011 ventelig blir gjennomført regionale tiltaksplaner for å ta vare på lyngheiene. I områdene som blir utvalgt vil det bli gitt ekstra tilskudd til bønder som ønsker å drive skjøtsel og beiting.

Ingen inngrep i Såt

I Espevik i Tysvær kommune kan bygdefolket heise flagget til topps. Miljøverndepartementet har avvist lokalpolitikernes vedtak om å utvide steinbruddet ved fjellet Såt.

Selskapet Amrock som har hatt steinbrudd i Espevik i en årrekke ønsket å utvide uttaket til fjellet Såt. Første forslag i 2003 ble avvist av Miljøverndepartementet. Selskapet endret forslaget i 2006, men nå er også dette forslaget avvist av departementet. Dermed har bygdefolket i Espevik grunn til å glede seg over å beholde det viktige friluftsområdet ved Såt.

Klage til Vest-Agder

Politikerne i Suldal kommune har avvist klagen fra Naturvernforbundet som gjelder bygging av to landbruksveger i Hamrabø. Forbundet mener byggesøknadene må avslås fordi de ikke tilfredsstiller kravene i vegforskriften. Politikerne vil godkjenne bygging av de nedre deler av vegene. Klagesaken er nå overlatt til Fylkesmannen i Vest-Agder for endelig avgjørelse.



Konsekvensutredninger og miljørisikoanalyser
Resipientundersøkelser og miljøovervåking
Fiskeundersøkelser
Kartlegging av biologisk mangfold
Miljøstyring og miljøregnskap

Ambio Miljørådgivning AS
Godesetdalen 10
4034 Stavanger

Tlf: 51 44 64 00
e-mail: post@ambio.no
www.ambio.no



SANDNES KOMMUNE
Kommunalteknikk

I Sandnes graver vi ned avfallet.....

.....i kontainere



Vi løser forsøplingsproblemet med økt kapasitet og estetikk
ved etablering av nedgravd avfallssystem.

FØR: kapasitet ca.2 m³



Hytterrenovasjon, Eikelivannet i Sandnes kommune.

ETTER: kapasitet 15 m³



Spør eller
gi oss tips om
renovasjon!

taleroret.no

“Når en duppedit dør, skal du ta den med dit den ble født”

(Gammelt ELefantordtak)

Elektriske duppeditter som ikke funker, kan leveres
GRATIS til butikken eller gjenvinningsstasjonen.
Kast dem aldri i søppeldunken. De inneholder miljøgifter.
Mer info på www.ivar.no.



Melvær & Lien Ide-entreprenør



KREATIVITET ER EN VIKTIG ENERGIKILDE

OUR CREATIVE ENERGY: Som energiselskap står vi foran mange utfordringer. Men løsningene finner vi ofte i vår egen kreativitet. I TOTAL vet vi at morgendagens løsninger vil være et resultat av vår evne til å tenke annerledes – i dag. Derfor er vår kreativitet en viktig ressurs.

Vi har stor tro på vår framtidige rolle som en viktig energiaktør i Norge. TOTAL er kontinuerlig på jakt etter nye krefter. Les mer på www.total.no

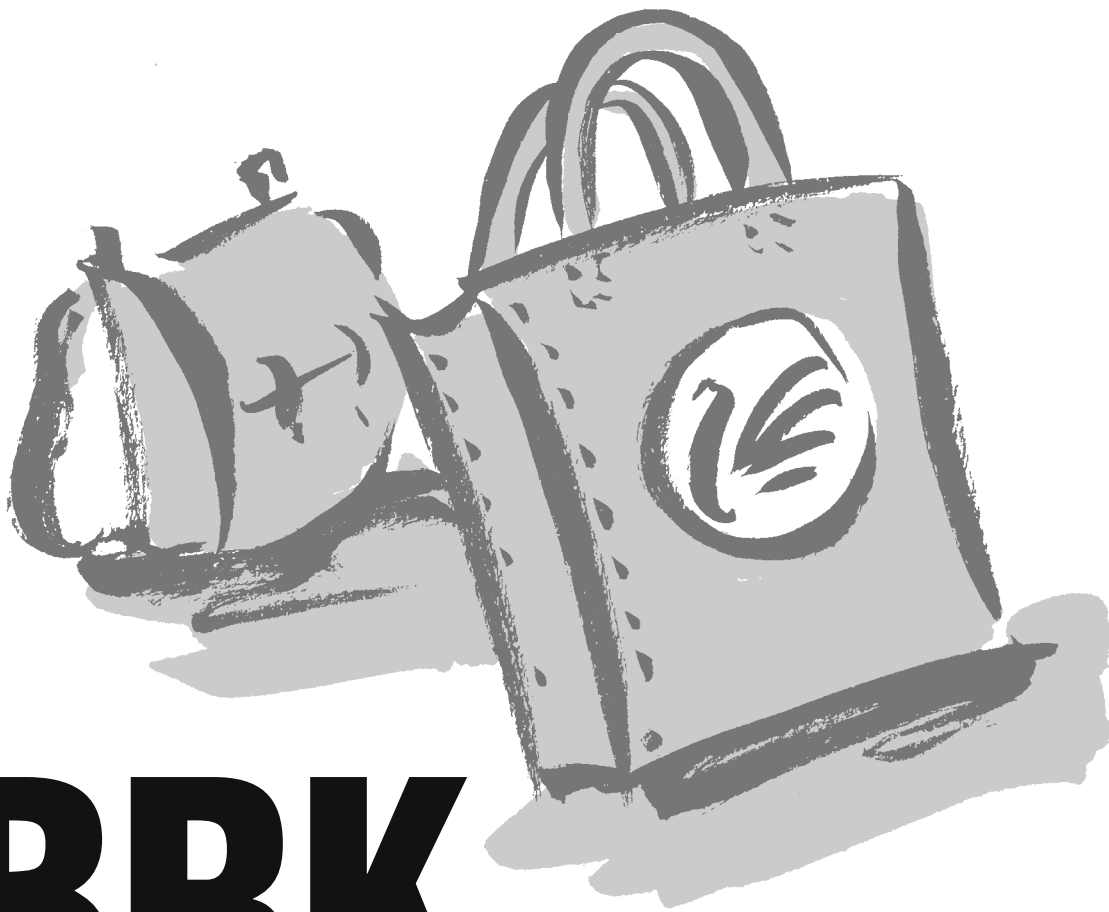
Our Creative Energy



TOTAL

TOTAL E&P NORGE AS har i mer enn 40 år vært en av de aller største aktørene på norsk sokkel. Vi står for 14 prosent av TOTAL-gruppens samlede olje- og gassproduksjon. TOTAL-gruppen er verdens femte største olje- og gasselskap, med virksomhet i 130 land.

Vi kjøper mer, bruker mer – og kaster mer.



BRK MINDRE!

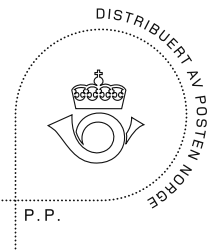
Ta med handlenett eller ryggsekk når du går i butikken. Du har plastposer nok.

Bruk mindre.

Returadresse:
Rygjavern
Postboks 441
4002 Stavanger

B

NORGE



P.P.

16

GLIMT FRA FORENINGENS HISTORIE

RYGJAVERN
3 / 2 0 1 0

Fra naturfredning til økopolitikk siden 1928

Av Erling S mme
Kielland

Jeg sitter med en 83 år gammel og litt slitt protokoll foran meg. På forsiden er påklebet en merkelapp med teksten: I - Forhandlingsprotokol. Tiden 30.1.28 - 22.3-37. Rogaland Kredsforening For Naturfredning i Norge. Det som nå er Naturvernforbundet i Rogaland. Dette var 14 år etter at Landsforeningen for Naturfredning i Norge ble grunnlagt i 1914.

Det konstituerende møtet i "Rogaland Kredsforening For Naturfredning i Norge", foregikk på Stavanger Museum den 30 januar 1928. Foranledningen til stiftelsen var en henstilling fra museumsdirektør og arkeolog på Stavanger Museum Jan Petersen, til naturverninteresserte personer i Stavanger. At Petersen tok dette initiativet, har kanskje sammenheng med det senere samarbeidet mellom foreningen og museet om vern og bevaring av fortidsminner i fylket.

Det ble valgt styre og tillitsmenn på møtet. Med følgende medlemmer som alle fortjener å nevnes:

Formand: Overmaskinist Ole Isaksen

Nestformand: Avd.chef Anders Bærheim

Sekretær: Avd.ing. Sigurd Evensen

Kasserer: Materialforvalter: L.A.R. Aadnesen

Hjelpkasserer: Toldinspektør Oscar Svensen

1 varamand: Barber Erling Torgersen

2 varamand: Overtoldbetjent Todnem

3 varamand: Kjøbm. Arthur J. Tønnesen

Revisorer: Kjøbm. Thomas Fjermested og John Dahle.

Vi kan trygt regne med at alle hadde sterk interesse for natur og naturvern. En av dem - Anders Bærheim var på sin tid også en kjent byhistoriker som har etterlatt seg mye lokalhistorisk stoff- både tegninger og artikler- om Stavanger. Som brukes og refereres til den dag i dag.

Foreningen var nå kommet i gang. Og allerede den 2 februar kom det første styremøtet.

10 saker sto på dagsorden. Vi nevner tre av dem.

Sak 1: Formanden ønsket styremedlemmene velkommen til sit første møte og uttalte haab om et godt og frugtbringende samarbeide.

Sak 6 ble etterhvert et viktig arbeidsområde for foreningen: Der vedtokes om at søke indsamlet opplysninger om naturfredningsarbeidet i vort land og i andre land med sigte paa utarbeidelse av en serie artikler, der skal søkes anbragt i dagspressen.

Sak 7 er den aller første fredningssaken. : Der besluttet at foreslaa paa første medlemsmøte at kredsforeningen anbefaler totalfredning av rein i 10 - ti-aar.

Styrets "naturvernglød" var stor ved starten i1928. Hele 17 styremøter og et medlemsmøte ble avholdt av det midlertidige interimsstyret. 99 saker var oppført på sakslistene, og de favnet vidt.

Vår historie blir tilgjengelig

Det er kjekt å ha styreprotokoller og korrespondanse helt tilbake til foreningens start i 1928. Men det er enda kjekkere når materialet kan bli gjort tilgjengelig og leselig. Den formidable oppgaven har byhistorikeren og naturverneren Erling Sømme Kielland påtatt seg. Han har i flere måneder tydet hundrevis av sider med styrereferater, ført inn med ulike håndskrifter, noen av dem ganske krevende.

Resultatet blir et digitalt dokument som alle med historisk interesse etterhvert kan lese på vår hjemmeside.

Erling som er pensjonist og bosatt i Randaberg, er imponert over kreativiteten, framsynet og engasjementet til datidens første naturvernere. En del av sakene, debattene og konfliktene vil han dele med Rygjaverns lesere i tiden framover.



Byhistorikeren og fotografen Anders Bærheim var sentral i foreningens første leveår. Han var nestformann ved stiftelsen i 1928 og formann fra 1930 til 1932. Bildet er fra 1950-tallet. Foto: Byarkivet i Stavanger..